

DIJALEKTOLOŠKI RAD NIKOLE MAJNARIĆA

JOSIP LISAC
 Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 808..62(091):929 (MAJNARIĆ)
 Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno : 1994-03-30
 Received

Među hrvatskim dijalektolozima 20. stoljeća znanstveni je opus Nikole Majnarića vrlo izrazito izdvojen, ali ne zato što se radi o zanimanju za govor nevelikoga broja dijalekatskih govornika ili zato što je autor određenidiom svestrano komparativistički proučavao. Riječ je o tom da taj klasični filolog u dva od tri dijalektološka priloga o govoru svoga rodnog mjesta, Ravne Gore u Gorskome kotaru, prije svega proučava sintaksu, pri čemu je Majnarić vrlo uspješno iskoristio intimno poznavanje idioma i temeljitu klasičnu naobrazbu, važnu u sintaktičkim proučavanjima. Rasprava "Jedno rovtarsko narječje u Gorskome kotaru" primjer je uzornoga pristupa temi, iako bi primjena fonologije *otklonila* neke neophodne *korekture*. Tu Majnarić ravnogorski govor prikazuje kao genetski slovenski, iako su njegovi govornici Hrvati. Zaključuje se kako Majnarićevo bavljenje dijalektologijom nije bilo opsežno, ali je ipak bilo značajno.

Analiziramo li dijalektološki rad hrvatskih učenjaka u prvoj polovici 20. stoljeća,¹ lako ćemo ustanoviti da je u tom razdoblju (pa i izvan njega) opus Nikole Majnarića vrlo izrazito izdvojen. Njegov je znanstveni interes te vrsti usmjeren na proučavanje jednoga organskog idioma i uvjetovan je autorovim podrijetlom. No nasuprot tom zanimanju za govor nevelikoga broja dijalekatskih govornika stoji Majnarićevo svestrano komparativistička orijentacija.

Nikola Majnarić bio je klasični filolog na kojeg je snažno utjecao njegov učitelj, veliki sintaktičar August Musić, pa se i on - kao i Musić - više bavio grčkim nego latinskim jezikom, poglavito sintaksom.² Musićeve su osobito velike zasluge u bavljenju glagolskom sintaksom, čime je uvelike zadužio i klasičnu i slavensku filologiju, pa je sasvim razumljivo što je bio između

¹ Usp. Dalibor B r o z o v i ć, "Tri razdoblja u razvitku naše dijalektologije", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 1, 1959-1960, Zadar, 1960, str. 51-65.

² To i niz drugih relevantnih činjenica u nekrolozima je istakao Veljko G o r t a n. Usp. "Nikola Majnarić (1885-1966)", *Ljetopis JAZU*, 73/1969, str. 279-282; "Dr Nikola Majnarić (1855-1966)", *Ziva antika*, XVI/1966, str. 7-11. Uz te nekrologe čitamo i bibliografske podatke o Mainarićevu radu. - Sâm je Majnarić više puta pisao o Augustu Musiću, usp. npr. "August Musić (O stogodišnjici njegova rođenja)", *Ziva antika*, VI/1956, sv. 1, str. 3-9.

ostaloga i pravi član JAZU.³ Također je i Majnarić bio akademikom, a osim grčkom modalnom sintaksom bavio se još i interpretacijom djela grčkih pisaca pronađenih u novije doba, grčkom metrikom, poviješću hrvatske klasične filologije, leksikografijom, grčkom filozofijom, rimskim piscima, prevodenjem itd. No Majnarić se znanstveno zainteresirao i za dijalektologiju, a sav je taj njegov interes vezan za Ravnu Goru u Gorskom kotaru, mjesto u kojem je Majnarić 1885. rođen, dok je umro u Zagrebu 1966. O ravnogorskom govoru pisao je Majnarić tri puta, u prvoj fazi rada, u zrelo doba i potkraj života. U dva od ta tri priloga u središtu je pozornosti sintaktička problematika, prije njegova prvog priloga 1922-1923. izrazito zanemarivana u serbokroatističkim dijalektološkim proučavanjima, s time da ni do danas nije stekla pravoga mjesta u dijalektološkoj literaturi. Uzroka tom stanju svakako ima, a veoma je važan upravo taj što je za sintaktička proučavanja neophodno intimno poznavanje određenoga idioma. Budući da je opisivao materinski govor, Majnarić je taj uvjet nedvoumno ispunjavao.

Majnarićev je prvi dijalektološki prilog članak "Jedna zanimljiva sintaktička pojava u ravnogorskom narječju"⁴, gdje je pokazano kako *dām* u tom idiomu znači "ja vršim jednu poznatu radnju", *dāš* "ti vršiš jednu poznatu radnju" itd., dok je *dām*, *dāš* itd. prezent glagola *dāt* (*dati*, lat. *dare*) s uobičajenim značenjem. O takvim primjerima na čabarskom području ubrzo je zatim sažeto pisao I. Medved,⁵ a prije desetak godina tim se pitanjem povezano s Babnim Poljem sustavnije pozabavila Albinca Lipovec.⁶ U tek nedavno tiskanoj kritici Ramovševih skripata *Morfologija slovenskega jezika* (Ljubljana 1952) Jakob Rigler pretpostavlja da se radi o inovaciji što vjerojatno ima izvor u Hrvatskoj,⁷ ali to mišljenje pobuđuje rezerviranost. Majnarić se s poštovanjem odnosi prema Strohalovu radu o ravnogorskom govoru,⁸ no ipak odlučno kritizira nedostatke

³ Ivo Pranjković, *August Musić*, Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb 1989, str. 14.

⁴ *Južnoslovenski filolog*, III/1922-1923, str. 35-40. - Ubrzo nakon toga članka pojavila se i bilješka Frana Ilešića "Demonstrativno-pronominalni glagoli", *Južnoslovenski filolog*, IV/1924, str. 184.

⁵ "Bilješke iz čabarskoga kotara", *Nastavni vjesnik*, 33/1924-1925, str. 310-315. - O tom pitanju Medved piše pod naslovom "Potvrđivanje (aseveracija)" na str. 314-315.

⁶ "Verbalizirana pritrđilnica (nikalnica) v govoru Babnega Polja", *Jezik in slovstvo*, 25/1979-1980, št. 7-8, str. 209-213. - Babno Polje je slovensko selo uz hrvatsko-slovensku granicu; na hrvatskoj je strani Prezid. Fonološki opis govora Babnog Polja napisale su Albinca Lipovec i Francka Benedik, usp. *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Sarajevo 1981, str. 119-123.

⁷ "Ramovševa Morfologija slovenskega jezika", *Slavistična revija*, 33/1985, št. 3, str. 335-350, osobito str. 348.

⁸ "Osobine današnjeg ravnogorskog narječja", *Rad JAZU*, 162/1905, str. 28-109.

njegove studije. Tako npr. piše kako je "akcenat, ta najglavnija osobina svakoga narječja, često i često posve krivo zabilježen".⁹ No najbitnija primjedba odnosi se na nedosljedno razlikovanje dvaju ravnogorskih idioma što se, prema točnom uočavanju Majnarićevu, razlikuju poput govora različitih mjesta. Ravnogorsku većinsku kajkavštinu tu Majnarić ne vezuje sa slovenskim jezikom, o tom pitanju uopće ne raspravlja ali je jasno uočljivo kako o njoj - poput Strohal - govori kao o dijelu središnjega južnoslavenskog jezika dijasistema. Nastojeći objasniti postanak i daljnji razvitak glagola kojim se bavi, Majnarić pojavu tumači i komparativno, ali ipak ističe sljedeće: "Uz sve navedene primjere ostaje pomenuti glagol ipak nešto osobita, čemu će se prave analogije u drugim jezicima jedva naći".¹⁰ Iz toga je ranog teksta vidljiva i važnost temeljite klasične naobrazbe, koja je našem autoru omogućila sigurno snalaženje u vrlo složenim pitanjima dijalektalne sintakse, što će se još izrazitije pokazati u narednim priložima, poglavito u posljednjem njegovu dijalektološkom radu.

Osjetno je ambiciozniji i drugačije zasnovan rad "Jedno rovtarsko narječje u Gorskom Kotaru".¹¹ Već sâm naslov pokazuje nova autorova viđenja zavičajnog idioma, a to je osobito razvidno iz prve rečenice njegova priloga. Ta rečenica glasi: "Narječja našega Gorskog Kotara dobrim su dijelom upravo slovenačka narječja". U nastavku Majnarić pohvalno ocjenjuje Ramovševu uključivanje miješanih slovensko-hrvatskih idioma (delničkoga i lokvarskoga) među belokrajinska narječja u njegovim *Dialektima* (Ljubljana 1953) te nastavlja: "Ali u Gorskom Kotaru je i jedno, vrlo zanimljivo, čisto slovenačko narječje, koje Ramovš u svojoj knjizi ne spominje".¹² Dalje kritizira Strohalov rad iz 1905. te precizira vlastitu zadaću. Pozivajući se obilato na Ramovševu knjigu Majnarić iznosi dvadesetak karakterističnih crta idioma kakvim se u dijelu Ravne Gore govorilo potkraj 19. stoljeća, u doba Majnarićeva djetinjstva. Raščlamba je pokazala da govor dijela Ravne Gore "nosi mnoga obilježja rovtarskih narječja, ali je očito i to da ono nije, u cjelosti, nijedno poznato rovtarsko narječje, nego jedan posve novi član rovtarske dijalekatske skupine, koji se razvio u tom novom gorskom kraju udruživši jezičke pojave gotovo iz svih rovtarskih, a ponešto i drugih nekih jugozapadnih slovenačkih narječja".¹³ Glavni je i posve utemeljen Majnarićev zaključak da su preci većine Ravnogoraca došli "uglavnom iz krajeva oko Cerkena, Idrije,

⁹ *Op. cit.*, str. 35, bilj. 1.

¹⁰ *Op. cit.*, str. 40.

¹¹ *Južnoslovenski filolog*, XVII/1938-1939, str. 135-149.

¹² *Op. cit.*, str. 135.

¹³ *Op. cit.*, str. 144.

Črno ga Vrha nad Idrijom i P o l j a n a",¹⁴ tj. poriče Strohalovo mišljenje kako se radi o nekadanjim starosjedilačkim hrvatskim pribjelicama iz Kranjske.¹⁵ Svoje izlaganje potkrepljuje navođenjem vlastitih anegdota pisanih ravnogorski, što znači da ga je i u zrelih godinama, makar u stanovitoj mjeri, privlačila avantura pisanja; kao gimnazijalac objavljivao je pjesme, dijalektalne tekstove tiskao je i poslije, a također je prepjevao Preradovićevu pjesmu "Putnik" na ravnogorski govor.¹⁶ Majnarić naslućuje da će od dvaju ravnogorskih idioma prevladati rovtarski, što se u međuvremenu nije dogodilo, jer i danas među njima razlike ostaju znatne, tj. govori se i većinskim govorom rovtarske fizionomija i manjinskim govorom koji bismo mogli označiti kao onaj što nije jako udaljen od prosječne goranske kajkavštine.¹⁷ U cjelini se može reći kako je Majnarić u promatranu prilogu iskazao sposobnost za rješavanje i kompliciranih slavističkih pitanja. Doduše, autor nije npr. posve uočio pravu prirodu ravnogorske akcentuacije,¹⁸ nije opazio (ili barem to nije istakao) da je svako *i* i *u* u ravnogorskom govoru kratko (kao i u nekim drugim goranskim, medimurskim i slovenskim idiomima), nije naznačio da je dugo *a* redovito zatvoreno, ali je njegov prilog ipak dragocjeni dijalektološki prinos. Primjedbe se mogu, doduše, izreći uvjetno, jer nismo u mogućnosti sigurno rekonstruirati većinski

¹⁴ *Op. cit.*, str. 149.

¹⁵ Rudolf S t r o h a l, *Uz Lujzinsku cestu*, Zagreb 1935, str. 101-102. - Inače sam o Strohalovim genetskolingvističkim stavovima pisao u prilogu "Geneza kajkavštine u obradbi Rudolfa Strohala", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 28(18), 1988/1989, Zadar 1989, str. 61-68.

¹⁶ V. G o r t a n (*Ljetopis JAZU*, 73/1969, str. 281) navodi kako je pjesme u dačkom listu *Pobratim* objavljivao 1900. i 1901. Tomu treba dodati kako je tridesetih godina ravnogorski pisanim tekstovima suradjivao u listovima *Gorski kotar* (Zagreb) i *Goranin* (Delnice), a radilo se upravo o periodu izrazitog oživljavanja hrvatske dijalektalne književnosti. Ti su prilozii potpisivani pseudonimima *Mimin* (što je dobiveno od Mima, jednog od neslužbenih oblika imena Marija, a Marija je bilo ime njegove majke), *Nikica* itd. Općenito se navodi kako je Majnarić autor ravnogorske verzije "Putnika". V. o tomu u mom radu "Fran Ramovš i Nikola Majnarić. Uz stogodišnjicu rođenja Frana Ramovša (1890-1952)", *Zadarska revija*, XXXIX/1990, br. 5-6, str. 625, bilj. 13. Usp. također Nevenka K o š u t i ć - B r o z o v i ć, "Dijalekt kao medij hrvatskoga književnog prevođenja standardnojezičnih tekstova", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 30(20), 1990/1991, Zadar 1992, str. 258, bilj. 25.

¹⁷ Usp. moj prilog "Ravnogorska kajkavština i goranski dijalekt", *Fluminensia*, 1/1989, str. 100-111. - Osnovne značajke toga manjinskoga ravnogorskog idioma više je puta vrlo površno definirao Rudolf S t r o h a l, npr. u studiji iz bilj. 8, str. 28.

¹⁸ Majnarić govori, naime, o četiri ravnogorska akcenta, dok su moja istraživanja pokazala da su posljednji slogovi i jednosložne riječi naglašeni silazno, a slogovi izvan ultime uzlazno. To bi uglavnom redovito potvrđivali i Majnarićevi primjeri kao *paštěn*, *ablāk*, *đim*, *zōp*, *žēna*, *srēča*. Lako je moguće da je u doba Majnarićevih mladih dana stanje bilo drugačije; na to, tj. na odmaklu transformaciju sistema, upućuju neki primjeri kao *gaspadār* i *gaspadar* (str. 136-137), *bagatāš* i *bagaiāš* (str. 136-137), *mōrje* i *mōrje* (str. 138). Čini se da su primjeri što ne odgovaraju rečenu pravilu u Majnarićevo doba upravo nestajali pretvarajući se u one koji se i danas govore.

ravnogorski govor otprije stotinu godina, iako je npr. očito kako je i tada dugo *a* realizirano zatvoreno. No svakako je istina da bi primjena fonologije u tim pitanjima značila jasan prikaz, pa se ni primjedbe ne bi morale davati. U Majnarića se, naime, u okviru vlastitih potreba vjerno i kompetentno slijedi Ramovševa metoda, tj. dostiže se razina koju je među hrvatskim dijalektolozima tada svojim radom nadvisivao jedino Stjepan Ivšić, autor koji je u "Jeziku Hrvata kajkavaca"¹⁹ osvijetlio akcenatske sustave ne zadovoljavajući se deskripcijom.²⁰ Govornici obaju ravnogorskih idioma, i oni nazivani "Kranjcima" i oni zvani "Hrvatima", (i) tada su bili, po Majnarićevu svjedočenju, "revni Hrvati",²¹ a sâm je Nikola Majnarić svojim radom dao prilog uzoran glede znanstvenosti pristupa problematici. On se, doduše, može korigirati, pogledi na obradivana pitanja mogu se utočnjavati, ali ipak izrečena općenita ocjena ostaje nepoljuljana.

Raznim pitanjima sintakse ravnogorskoga govora Majnarić se vratio pred kraj života u tekstu "Neke sintaktičke pojave u ravnogorskom narječju",²² čime je izvršio obećanje dano u nezaobilaznom predratnom prilogu.²³ Taj je članak važan ponajprije promatran iz aspekta relativne rijetkosti detaljnije obradbe sintaktičkih pitanja u našoj dijalektologiji. Majnarić i na druge načine dopunjuje prethodne svoje članke osobito se trudeći da problematiku prikaže poredbeno, a pritom mu znaju dobro doći i folkloristički prilozi, inače za dijalektologe dosta nepouzdana, ali ipak nenadomjestivi u nekim prilikama, kao što je recimo kad se (poput Majnarića) služimo pripovijetkama koje je sabrao Baudouin de Courtenay, pa i onda kad se kritički oslonimo na Strohalova folkloristička izdanja. U svojoj obradbi Majnarić tumači ove zanimljive sintaktičke osobine: zamjenicu *tā* u službi člana, podrobnosti oko uporabe imenice *vās*, porabu prijedloga *iz* i konjukcionalna pitanja.

U cjelini se može reći kako Majnarićevo bavljenje dijalektologijom nije bilo opsežno, no ono je ipak značajno. Njegova ocjena o dijelu goranskih idioma kao o genetski slovenskima odnosno o miješanim slovensko-hrvatskima ima znanstveno utemeljenje,²⁴ s time da usporedive pojave treba jednako tretirati,

¹⁹ *Ljetopis JAZU*, 48/1936, str. 47-88.

²⁰ Usp. o tom i drugim Ivšićevim priložima raspravu Dalibora Brozovića "O Stjepanu Ivšiću kao slavenskom i hrvatskosrpskom akcentologu", u: *Zbornik u čast Stjepana Ivšića*, HFD, Zagreb 1963, str. 25-36. V. također Josip Lisac, "Hrvatski lingvist i filolog Stjepan Ivšić", *Senjski zbornik*, 18/1991, str. 69-80.

²¹ *Op. cit.*, str. 145.

²² *Zbornik u čast Stjepana Ivšića*, HFD, Zagreb 1963, str. 343-354.

²³ *Južnoslovenski filolog*, XVII/1938-1939, str. 142, bilj. 2.

²⁴ V. što o tom pitanju kažu Pavle Ivšić ("Prilozi poznavanju dijalekatske slike zapadne Hrvatske", *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, VI/1961, str. 191-212) i Božidar Finka ("Gorskotarska kajkavština u našem dijalekatskom mozaiku", u: *Kajkavski zbornik. Dani kajkavske riječi*, Zlatar 1974, str. 29-43).

budući da je jasno kako granice među južnoslavenskim jezicima imaju u znanosti relativnu vrijednost. To znači da se npr. oko srpsko-bugarske granice bugarskima mogu smatrati govori bugarskoga stanovništva a srpskima govori stanovništva srpske nacionalnosti.²⁵ Slično se može gledati i na govore u zoni Kostel - Bela krajina - Gorski kotar na slovensko-hrvatskoj granici, a i drugdje oko te granice.²⁶ Vidljivo je, dakle, da se Nikola Majnarić, iako kao učenjak prvenstveno zagledan u ljepote i vrednote helenskoga duha, nikad nije odvajao od vlastitog naroda,²⁷ što je pokazao i svojim dijalektološkim radom, kojim u hrvatskoj dijalektologiji zauzima prilično neuočljivo ali ipak ugledno mjesto.

Josip Lisac: DIALECTOLOGICAL WORK OF NIKOLA MAJNARIĆ

S u m m a r y

Among Croatian dialectologists of the 20th century, the scholarly opus of Nikola Majnarić stands aside, but not because he showed interest for the speech of a small number of dialect speakers or because he had studied the idiom from a universal comparative point of view.

In two of his three articles on the speech of his native Ravna Gora, Gorski kotar, he was concerned first of all with syntax. Majnarić successfully made use of his intimate knowledge of the idiom, and also of his thorough classical education, important in syntactic studies. The study on "A Rovtar Dialect in Gorski kotar" is an exemplary model of approach to the topic, although the application of phonology would remove the need for some necessary corrections. Majnarić outlines the idiom of Ravna Gora as of Slovenian origin although its speakers are Croats. Majnarić's dialectological work was not extensive, yet it was significant.

²⁵ Usp. Pavle Iv i ć, "Značaj lingvističke geografije za usporedno i istorisko proučavanje južnoslovenskih jezika i njihovih odnosa prema ostalim slovenskim jezicima", *Južnoslovenski filolog*, XXII/1957-1958, str. 179-206, osobito str. 179.

²⁶ V. sljedeće moje priloge: "Iz sociolingvističke problematike goranskih kajkavskih govora", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 25(15), 1985-1986, Zadar 1986, str. 37-44; "Nad dijalekatskim leksikom hrvatskosrpskog sjeverozapada", *RFFZd*, sv. 27(17), 1987/1988, Zadar 1988, str. 35-48; "Iz goranskog vokalizma", *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, XXXI-II/1988, str. 137-175; "Prozodija goranskih kajkavaca", *Radovi*, knj. LXXXIV, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 23, Komisija za lingvistička ispitivanja ANUBiH, Sarajevo 1989, str. 241-249; "Osnovne sintaktičke značajke goranskih kajkavaca u sklopu cjeline narječja", *RFFZd*, sv. 30(20), 1990/1991, Zadar 1992, str. 31-41; "Konsonantizam goranskih i ostalih kajkavaca", *RFFZd*, sv. 31(21), 1991/1992, Zadar 1993, str. 63-90. Usp. također Vida B a r a c - G r u m, *Čakavsko-kajkavski govorni kontakti u Gorskom kotaru*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka 1993, te za slovenski dijasistem Tine L o g a r, *Slovenačka narječja*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1975; Jakob R i g l e r, *Razprave o slovenskem jeziku*, Slovenska matica, Ljubljana 1986.

²⁷ Vladimir V r a t o v i ć, "Dvije poruke profesora Majnarića", *Živa antika*, XVI/1966, str. 20. V. također Radoslav K a t i ć i ć, "Jedan dak o profesoru Majnariću", *Živa antika*, XVI/1966, str. 14-19.